

Instelling tijdelijke gebieden met beperkingen ten behoeve van de oefening Frisian Flag, Ministerie van Defensie

28 augustus 2023

Nummer: MLA/125/2023

Kenmerk: BS2023025424

De Minister van Defensie,

Handelende in overeenstemming met de Minister van Infrastructuur en Waterstaat;

Gelezen het verzoek van de commandant van het *Air Combat Command* van 6 maart 2023;

Gelet op artikel 2, tweede lid en artikel 9 van het Besluit luchtverkeer 2014;

Besluit:

Artikel 1

- Ten behoeve van de internationale oefening *Frisian Flag* worden als oefengebieden de tijdelijke gebieden met beperkingen (TGB's) Frisian Flag 1, Frisian Flag 2, Frisian Flag 3, Frisian Flag 4, Frisian Flag 5 en Frisian Flag 6 aangewezen (hierna te noemen: TGB FF1, TGB FF2, TGB FF3, TGB FF4, TGB FF5 en TGB FF6). De binnen de begrenzing van de TGB's FF1, FF2, FF3 en FF4 gelegen *Helicopter Main Routes* (HMR's) zijn uitgezonderd met een horizontale afstand van twee (2) nautische mijlen aan weerszijden van de HMR tot een hoogte van 3000 voet AMSL. Ook de *Helicopter Protected Zone* (HPZ) GOROMAND is uitgezonderd binnen de laterale grenzen van de HPZ vanaf zeeniveau tot een hoogte van 3000 voet AMSL.
- De TGB's worden begrensd door de volgende coördinaten en hoogten:
TGB FF1:
van 55°00'00.00"N 005°00'00.00"E, naar 55°00'00.00"N 006°30'00.00"E, naar 53°40'00.00"N 006°30'00.00"E, naar 53°30'00.00"N 005°34'00.00"E, naar 53°26'24.00"N 005°10'00.00"E, naar 53°22'29.07"N 004°52'20.47"E en vanaf dit punt in een cirkelboog met een straal van acht (8) nautische mijlen met als middelpunt 53°15'00.00"N 004°57'00.00"E tegen de wijzers van de klok naar 53°19'39.51"N 004°46'10.31"E, naar 54°30'00.00"N 004°46'00.00"E, naar 54°30'00.00"N 004°32'09.45"E en terug naar 55°00'00.00"N 005°00'00.00"E van zeeniveau tot FL660 (zie figuren 1 en 2).
TGB FF2:
van 54°30'00.00"N 004°32'09.45"E, naar 54°30'00.00"N 004°46'00.00"E, naar 53°30'00.00"N 004°46'00.00"E, naar 53°30'00.00"N 003°38'44.30"E en terug naar 54°30'00.00"N 004°32'09.45"E van FL055-FL660 (zie figuren 1 en 3).
TGB FF3:
van 53°30'00.00"N 003°38'44.30"E, naar 53°30'00.00"N 004°46'00.00"E, naar 53°19'39.51"N 004°46'10.31"E, naar 53°21'58.90"N 004°40'44.58"E en vanaf dit punt in een cirkelboog met een straal van twaalf (12) nautische mijlen met als middelpunt 53°15'00.00"N 004°57'00.00"E tegen de wijzers van de klok naar 53°11'06.00"N 004°38'07.51"E, naar 53°09'17.00"N 004°40'28.00"E, naar 53°11'00.00"N 004°51'24.00"E, naar 52°56'45.00"N 005°08'00.00"E, naar 52°47'06.73"N 005°08'00.00"E, naar 52°43'30.00"N 004°33'40.00"E, naar 53°03'20.00"N 003°44'00.00"E, naar 53°27'54.91"N 003°36'56.03"E en terug naar 53°30'00.00"N 003°38'44.30"E van FL055 tot FL660 (zie figuren 1 en 4).
TGB FF4:
van 53°40'00.00"N 006°30'00.00"E, naar 53°33'38.00"N 006°36'24.00"E, naar 53°31'22.00"N 006°40'20.00"E, naar 53°30'15.00"N 006°44'30.00"E, naar 53°24'37.00"N 006°36'30.00"E, naar 52°48'02.89"N 005°17'10.78"E, naar 52°47'06.73"N 005°08'00.00"E, naar 52°56'45.00"N 005°08'00.00"E, naar 53°11'00.00"N 004°51'24.00"E, naar 53°09'17.00"N 004°40'28.00"E, naar 53°11'06.00"N 004°38'07.51"E en vanaf dit punt in een cirkelboog met een straal van twaalf (12) nautische mijlen met als middelpunt 53°15'00.00"N 004°57'00.00"E met de wijzers van de klok naar 53°21'58.90"N 004°40'44.58"E, naar 53°19'39.51"N 004°46'10.31"E en vanaf dit punt in een cirkelboog met een straal van acht (8) nautische mijlen met als middelpunt 53°15'00.00"N 004°57'00.00"E met de wijzers van de klok naar 53°22'29.07"N 004°52'20.47"E, naar 53°26'24.00"N

005°10'00.00"E, naar 53°30'00.00"N 005°34'00.00"E en terug naar 53°40'00.00"N 006°30'00.00"E van 3000 voet AMSL tot FL660 (zie figuren 1 en 5).

TGB FF5:

van 52°32'21.70"N 006°41'29.24"E, naar 52°32'23.73"N 006°20'00"E, naar 52°44'46.84"N 006°07'29.55"E, naar 52°50'59.82"N 005°50'13.07"E, naar 52°48'02.89"N 005°17'10.78"E, naar 53°24'37.00"N 006°36'29.99"E, naar 53°30'15.00"N 006°44'29.99"E, naar 53°29'45.00"N 006°48'58.99"E, naar 53°28'28.00"N 006°51'49.00"E, naar 53°23'56.00"N 006°56'58.00"E, naar 53°20'11.00"N 006°59'37.00"E, naar 53°19'00.00"N 007°01'30.00"E, naar 53°18'00.00"N 007°11'30.00"E, naar 53°12'48.00"N 007°13'01.00"E langs de grens met de Bondsrepubliek Duitsland terug naar 52°32'21.70"N 006°41'29.24"E van FL065 tot FL660 (zie figuren 1 en 6).

TGB FF6:

van 52°32'23.73"N 006°20'00"E, naar 52°43'30.00"N 004°33'40.00"E, naar 52°48'02.89"N 005°17'10.78"E, naar 52°50'59.82"N 005°50'13.07"E, naar 52°44'46.84"N 006°07'29.55"E en terug naar 52°32'23.73"N 006°20'00"E, van FL245 tot FL660 (zie figuren 1 en 7).

3. De TGB's FF1, FF2, FF3 en FF4 worden ingesteld op de hieronder genoemde dagen en tijdstippen:

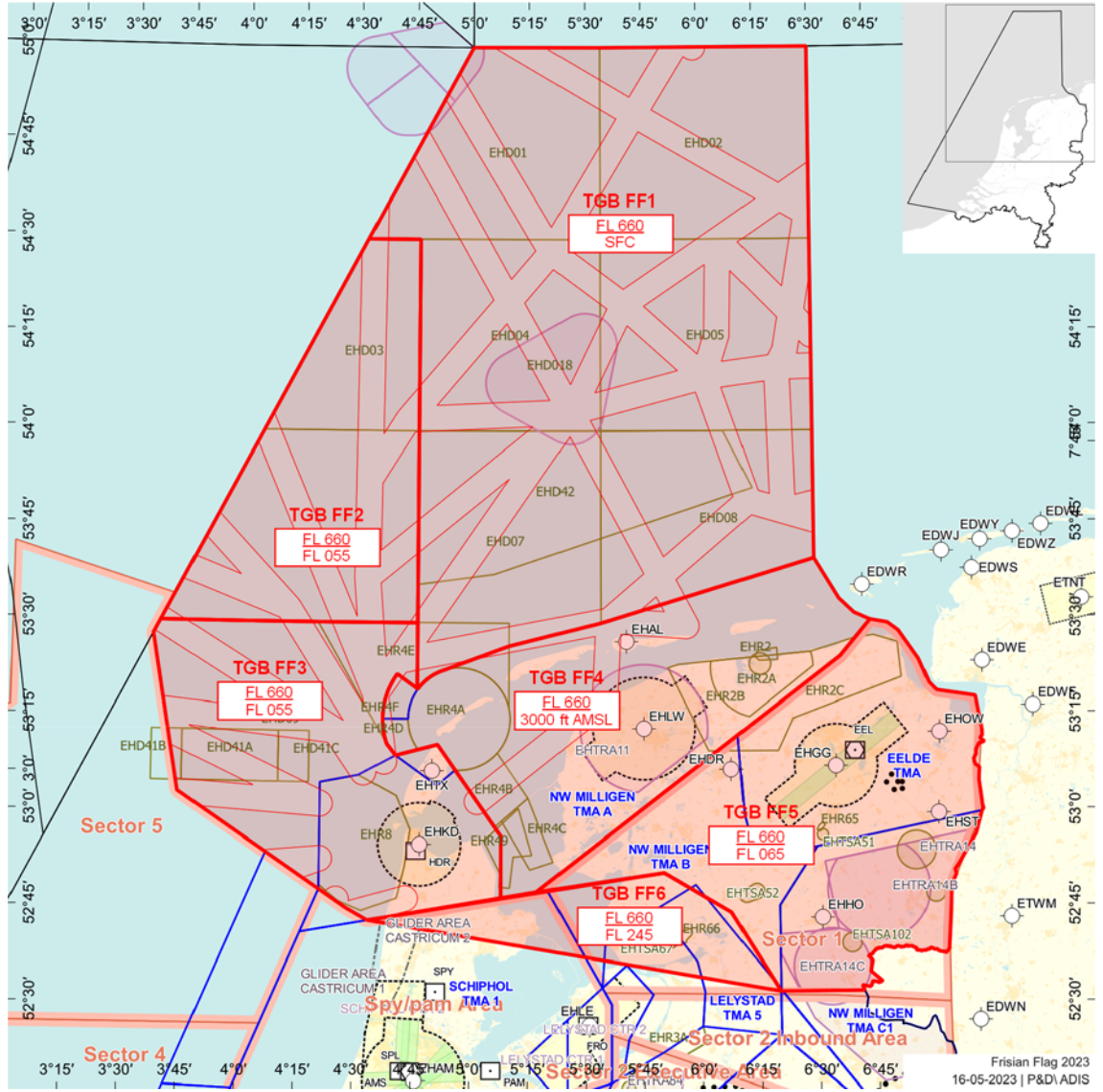
Week 40:

maandag 2 oktober 2023 van 9:30 tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
dinsdag 3 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
woensdag 4 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
donderdag 5 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
vrijdag 6 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd.

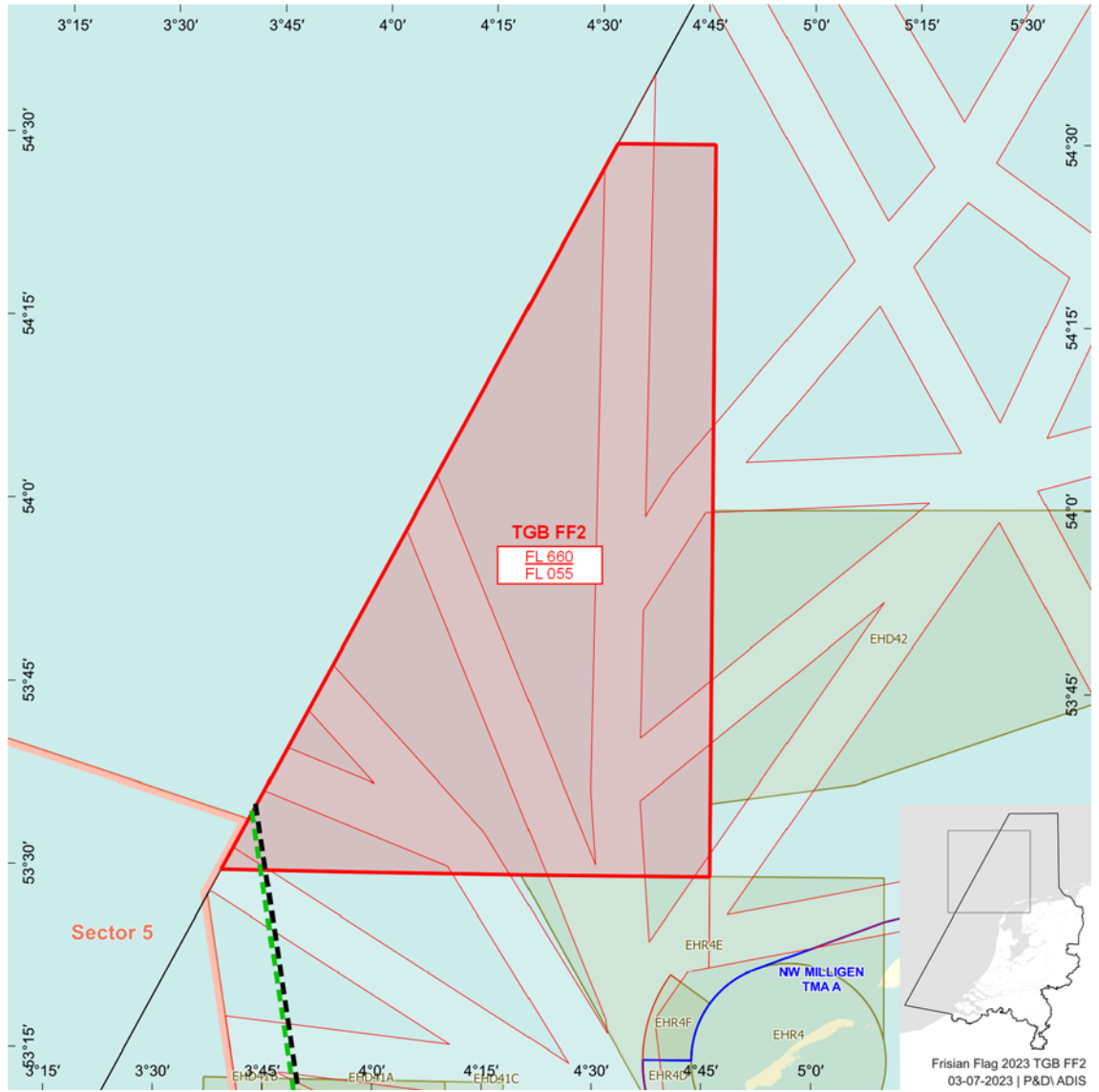
4. De TGB's FF1, FF2, FF3, FF4, FF5 en FF6 worden ingesteld op de hieronder genoemde dagen en tijdstippen:

Week 41:

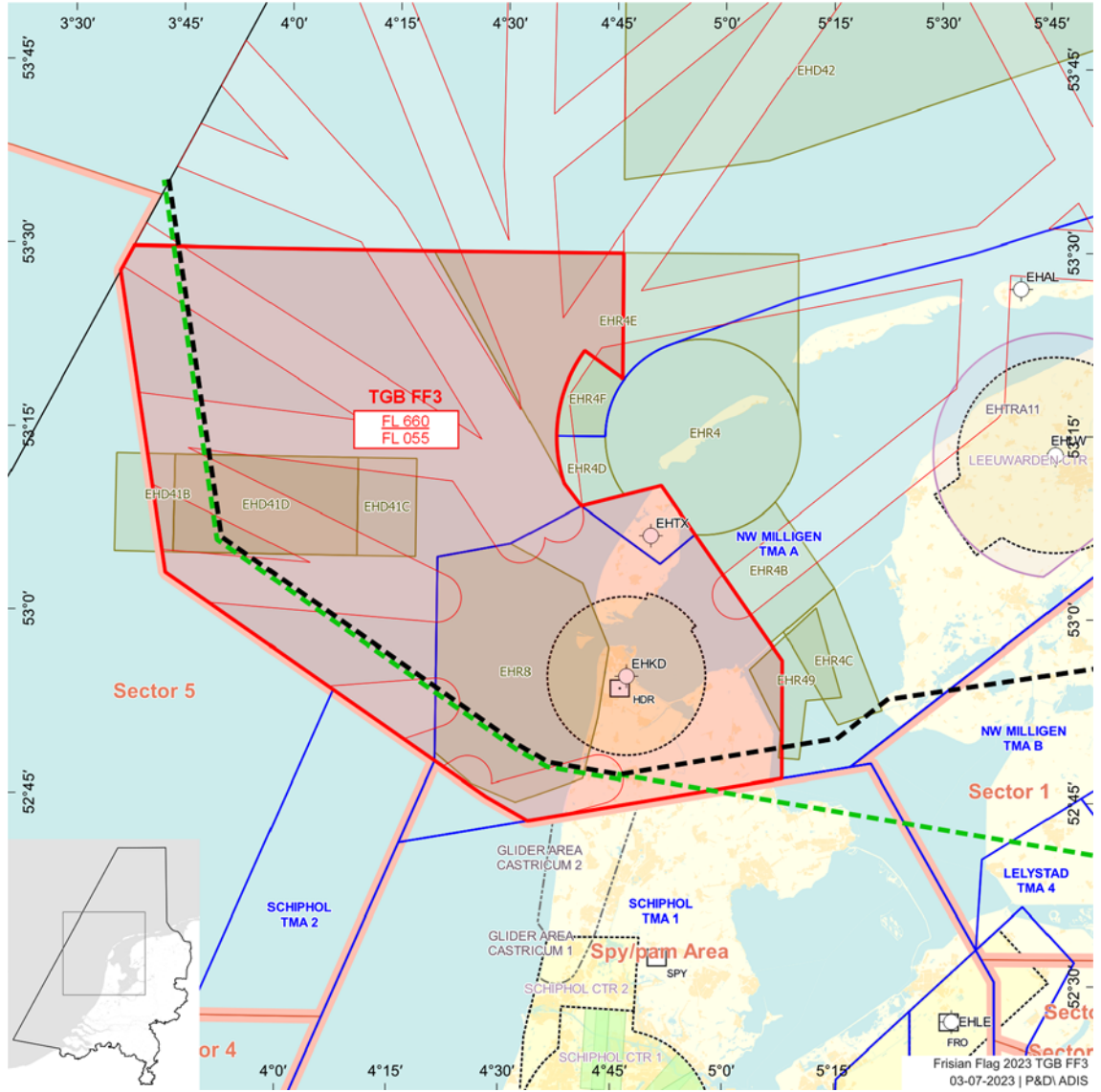
maandag 9 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
dinsdag 10 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
woensdag 11 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
donderdag 12 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur en van 13:30 uur tot 16:00 uur lokale tijd;
vrijdag 13 oktober 2023 van 9:30 uur tot 12:00 uur lokale tijd.

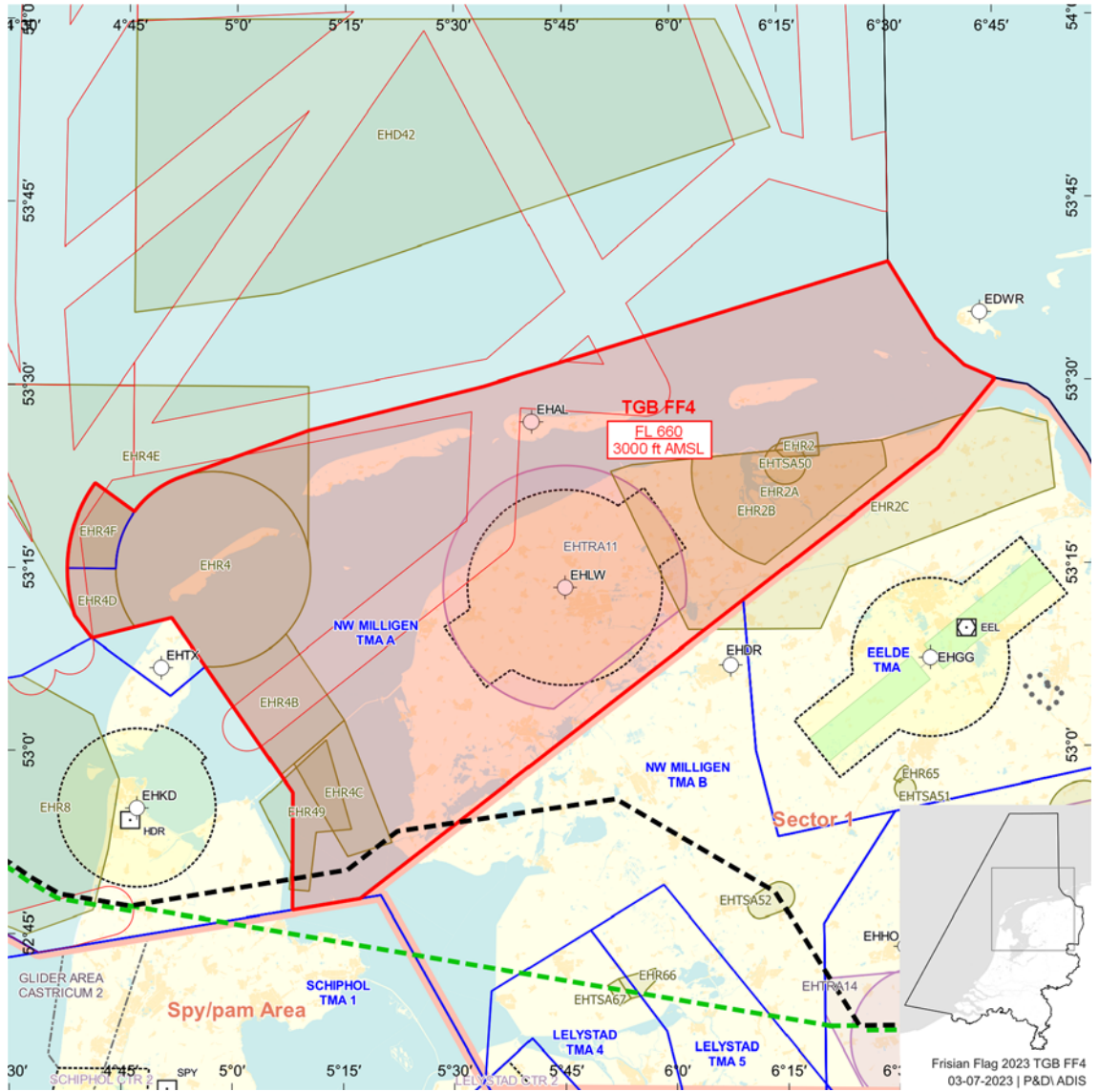
Figuur 1: TGB's FF1, FF2, FF3, FF4, FF5 en FF6

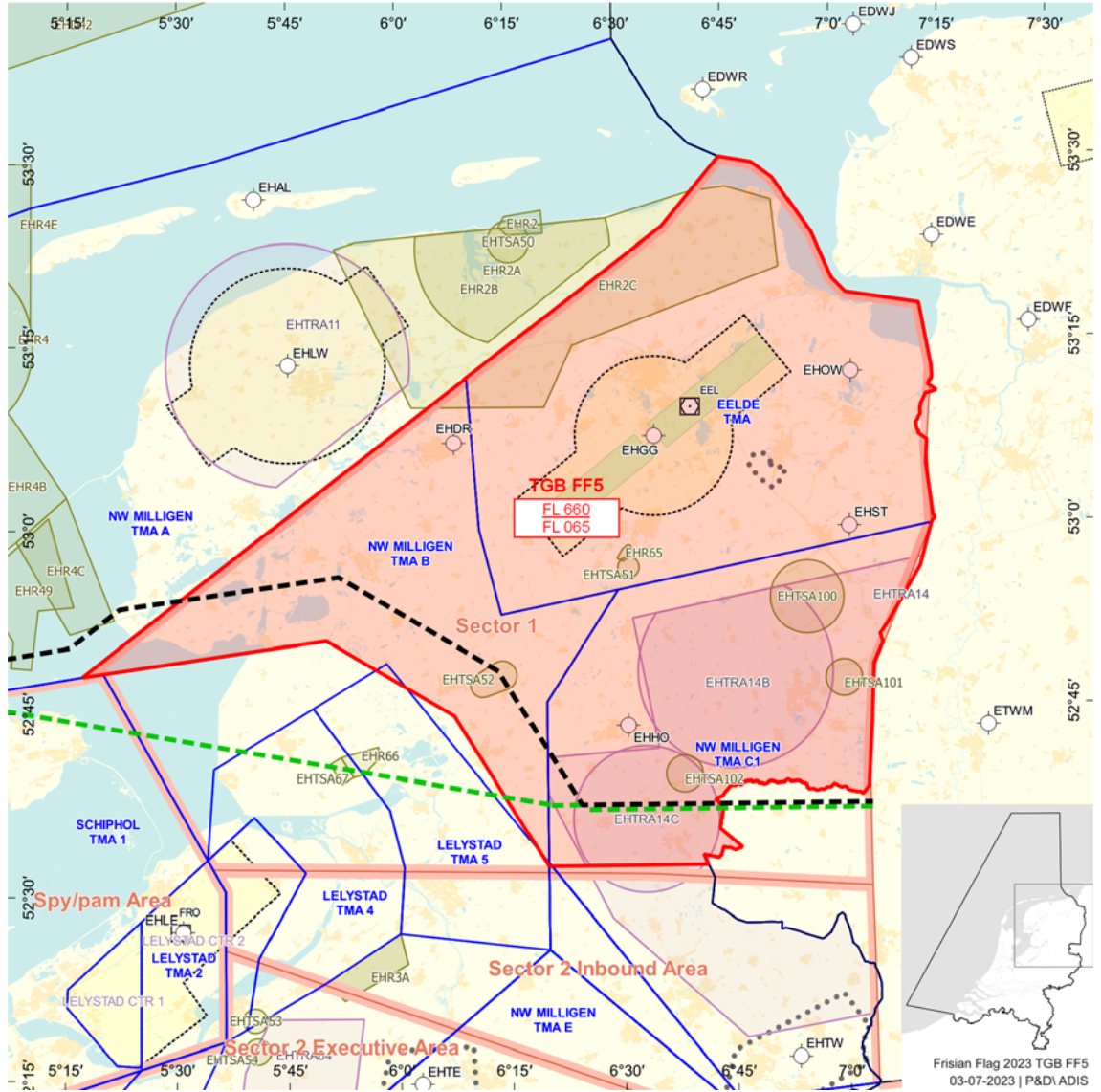
Figuur 3: TGB FF2

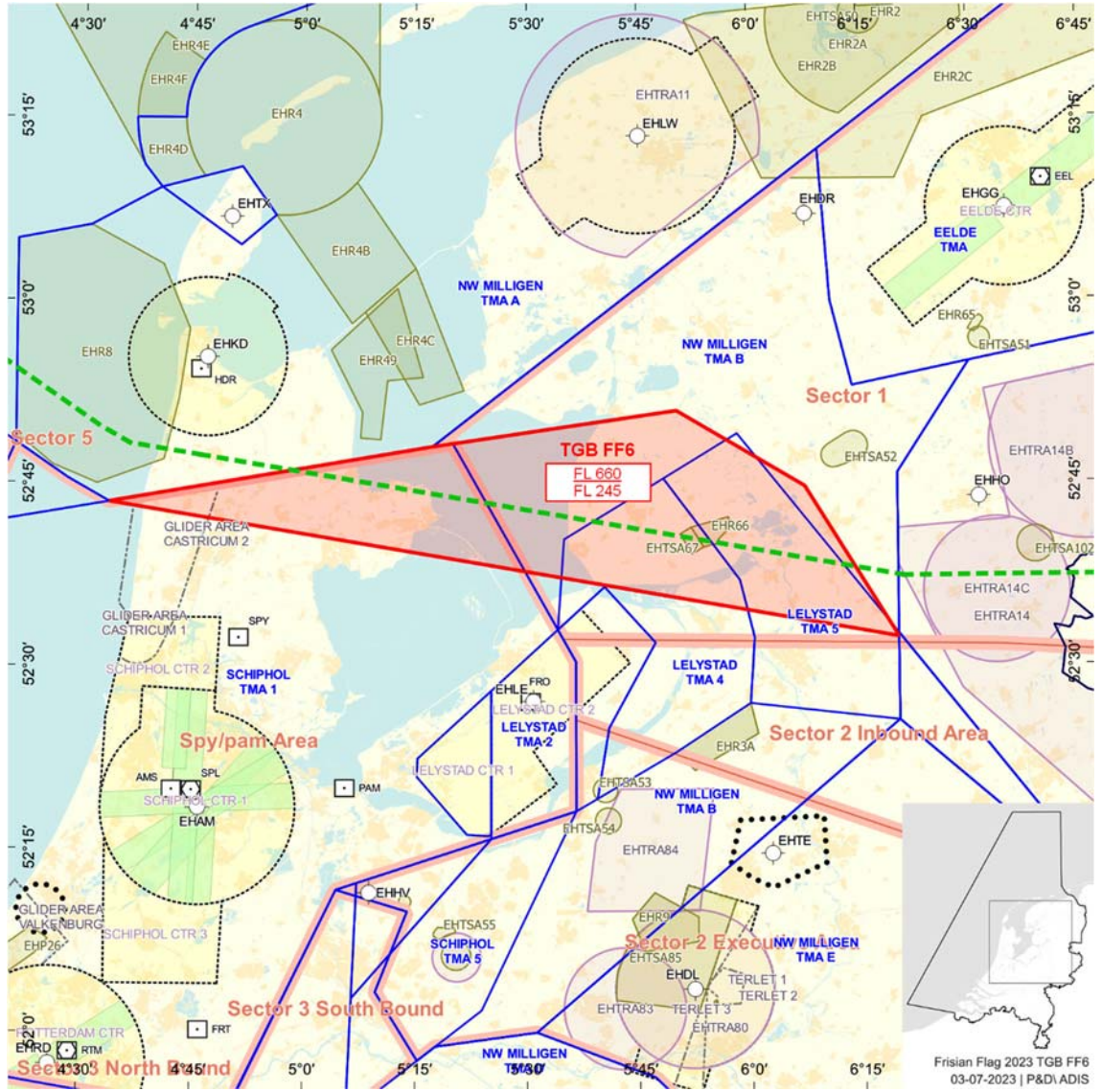
Figuur 4: TGB FF3

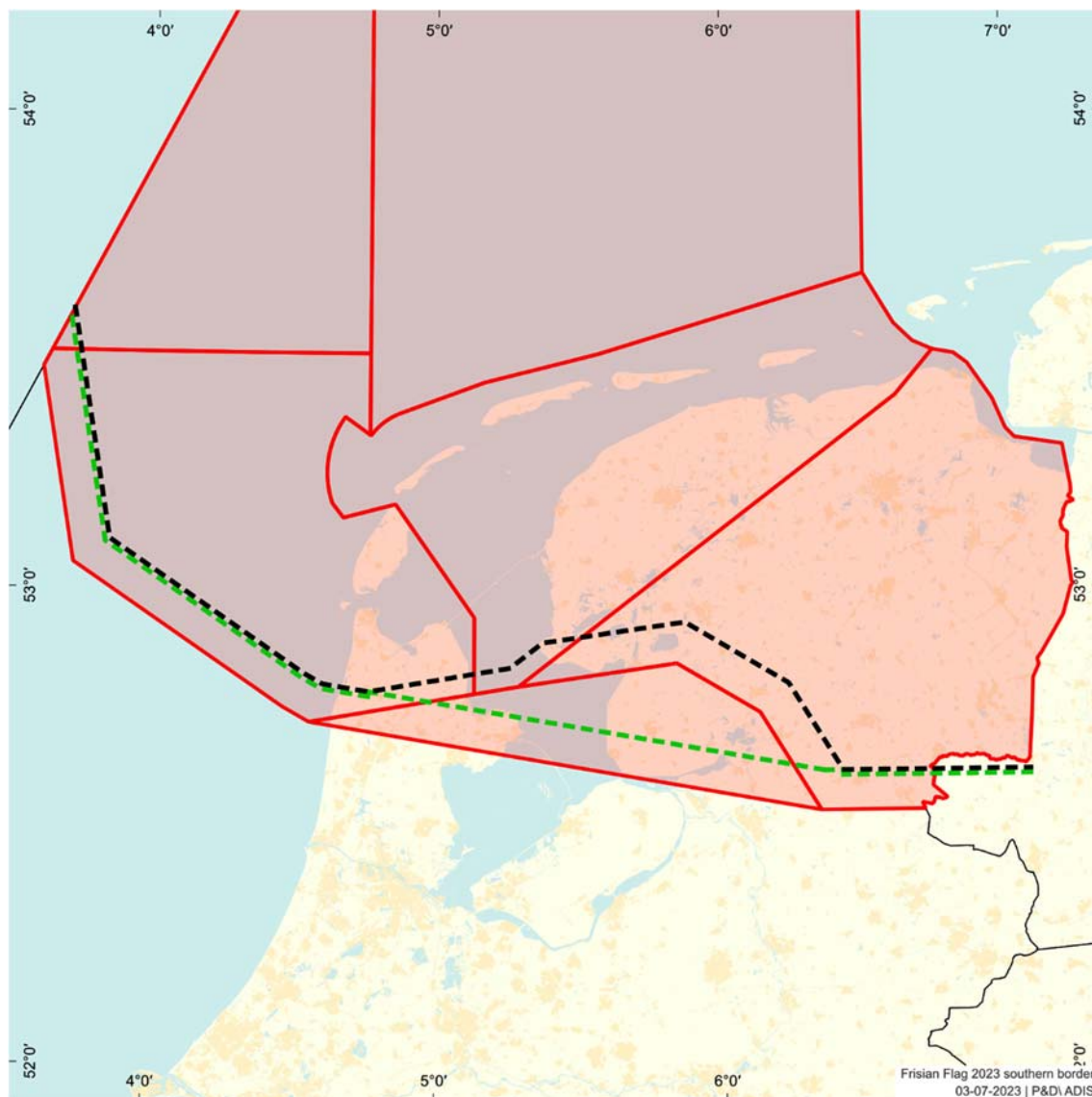
Figuur 5: TGB FF4

Figuur 6: TGB FF5

Figuur 7: TGB FF6

Figuur 8: separatiebegrenzing week 41

Artikel 2

Voor het gebruik van de TGB's gelden de volgende regels:

- a. het uitvoeren van andere vluchten dan de bij oefening betrokken vluchten in de TGB's is niet toegestaan, met uitzondering van gecoördineerde HEMS- en SAR-vluchten en vluchten van de Landelijke Eenheid, Dienst Infrastructuur, afdeling Luchtvaart, en gecoördineerde vluchten door luchtvaartuigen die vooraf toestemming hebben verkregen van de *Fighter Allocator* van het *Control and Reporting Centre* (CRC) Bandbox/Highway;
- b. civiele luchtvaartuigen dienen de toestemming zoals genoemd in onderdeel a te verkrijgen door tussenkomst van de supervisor van het *Military Air Traffic Control Centre* (MilATCC) Schiphol voor vluchten beneden FL245 dan wel van de supervisor van het *Maastricht Upper Area Control Centre* (MUAC) voor vluchten boven FL245;
- c. gezagvoerders van vluchten zoals genoemd in onderdeel a, dienen voorafgaand aan het binnenvliegen van de in artikel 1, eerste lid, genoemde TGB's radiocontact te hebben met MilATCC Schiphol dan wel Maastricht UAC en dienen te voldoen aan de voorwaarden, gesteld door de genoemde luchtverkeersleidingsinstantie;
- d. de *Fighter Allocator* van het CRC Bandbox/Highway geeft toestemming aan deelnemende gezagvoerders om de TGB's binnen te vliegen;
- e. binnen de TGB's maken de deelnemende gezagvoerders gebruik van een SSR-transponder met mode S of de modes 3A en C;
- f. binnen de TGB's is het aan NAVO M&G-eenheden toegestaan om *Positive Control Service, Loose*

Advisory Control Service en *Broadcast Control* te verlenen conform STANAG 1183 en STANAG 3993-AAP-49;

- g. binnen TGB FF3 en FF4 dienen Nederlandse Marine-eenheden met een *Air Control* capaciteit een buffer van ten minste vijf (5) nautische mijlen te hanteren ten aanzien van civiel gecontroleerd luchtruim;
- h. CRC Bandbox/Highway draagt zorg voor het melden van activiteiten in de TGB's aan MUAC en MilATCC Schiphol ten minste tien (10) minuten voor actueel gebruik;
- i. de supervisor van MilATCC Schiphol draagt zorg voor het melden van activiteiten in de TGB's aan Amsterdam ACC en Eelde ATC ten minste vijf (5) minuten voor actueel gebruik; indien niet aan Amsterdam ACC, Eelde ATC en MUAC is gemeld dat de genoemde gebieden actief zijn, gelden de gebruiksregels, verwoord in de *Letters of Agreement* (LoA's);
- j. het deactiveren van de TGB's wordt na het beëindigen van de activiteiten aan vermelde instanties gemeld.

Artikel 3

- a. tot het moment van activering blijven de separatieafspraken, opgenomen in de diverse LoA's, van kracht, na activering gelden de volgende separatieafspraken;

week 40:

voor de begrenzing van de TGB's geldt dat het aan de oefening deelnemend IFR- en, boven FL065, VFR-luchtverkeer tot tweeëneenhalve (2,5) nautische mijlen van de aangegeven begrenzing mag opereren en dat civiel IFR- en, boven FL065, VFR-luchtverkeer eveneens een buffer van tweeëneenhalve (2,5) nautische mijl tot de rand van het betrokken TGB hanteert, zodat een separatie van vijf (5) nautische mijlen is gegarandeerd;

week 41:

na activering geldt voor de begrenzing van de TGB's dat het aan de oefening deelnemend IFR- en, boven FL065, VFR-luchtverkeer tot tweeëneenhalve (2,5) nautische mijl van de aangegeven begrenzing mag opereren en dat civiel IFR- en, boven FL065, VFR-luchtverkeer eveneens een buffer van tweeëneenhalve (2,5) nautische mijlen tot de rand van het betrokken TGB hanteert, zodat een separatie van vijf (5) nautische mijlen is gegarandeerd;

in afwijking op bovenstaande geldt in week 41 voor de zuidelijke begrenzing van de TGB's FF3, FF5 en FF6 boven FL245 dat het aan de oefening deelnemend luchtverkeer tot de navolgende begrenzing mag opereren:

van 53°35'15.67"N 003°43'18.47"E, naar 53°21'03.35"N 003°47'23.06"E, naar 53°06'17.63"N 003°51'34.30"E, naar 52°52'27.04"N 004°25'37.78"E, naar 52°49'39.85"N 004°32'23.62"E, naar 52°48'17.38"N 004°36'25.25"E, naar 52°47'21.24"N 004°46'01.20"E, naar 52°37'23.31"N 006°20'45.01"E, naar 52°37'23.21"N 006°24'35.82"E, naar 52°37'18.78"N 006°52'20.12"E, naar 52°37'15.25"N 007°03'17.45"E (zie groene stippellijn bij figuren)

en dat civiel luchtverkeer hier vijf (5) nautische mijlen van vrij blijft, zodat een separatie van vijf (5) nautische mijlen is gegarandeerd;

voor de zuidelijke begrenzing van de TGB's FF3, FF4 en FF5 beneden FL245 geldt dat het aan de oefening deelnemend IFR- en, boven FL065, VFR-luchtverkeer tot de navolgende begrenzing mag opereren:

van 53°30'00.27"N 003°44'49.31"E, naar 53°28'45.75"N 003°45'10.71"E, naar 53°06'19.26"N 003°51'33.84"E, naar 52°48'15.51"N 004°36'44.65"E, naar 52°47'21.24"N 004°46'01.20"E, naar 52°50'24.35"N 005°15'28.06"E, naar 52°53'34.87"N 005°22'13.08"E, naar 52°55'56.41"N 005°49'03.38"E, naar 52°56'11.18"N 005°51'55.59"E, naar 52°49'04.06"N 006°11'42.83"E, naar 52°48'26.37"N 006°13'26.84"E, naar 52°47'23.80"N 006°14'30.24"E, naar 52°37'23.21"N 006°24'35.82"E, naar 52°37'15.21"N 007°03'23.55"E (zie zwarte stippellijn bij figuren)

en dat civiel IFR- en, boven FL065, VFR-luchtverkeer hier vijf (5) nautische mijlen van vrij blijft, zodat een separatie van vijf (5) nautische mijlen is gegarandeerd;

- b. in afwijking van artikel 5, aanhef en onderdelen a en b, van de *Regeling minimum VFR vlieghoogten en VFR-vluchten buiten de daglichtperiode voor militaire vliegtuigen en helikopters* geldt binnen het TGB FF1 een minimum VFR-vlieghoogte van 1500 voet AMSL tot vier (4) nautische mijlen uit de Noordzeekustlijn.

Artikel 4

1. Ten behoeve van parachutespringactiviteiten op de locatie Texel bestaat de mogelijkheid van het activeren van een springkolom met een straal van twee (2) nautische mijlen en een klimkolom met een straal van vijf (5) nautische mijlen beiden met een hoogte van maximaal FL130.
2. De activering van de springkolom zal alleen plaatsvinden na contact te hebben opgenomen met de supervisor van MilATCC Schiphol.

3. De supervisor van MilATCC Schiphol zal toestemming vragen aan de *Fighter Allocator* van het CRC Bandoor/Highway en indien de activiteiten in de TGB's niet conflicteren met de spring- en klimkolom, wordt aan de vliegtuigen ten behoeve van het parachutespringen op en vanaf de genoemde locatie toestemming verleend om van de spring- en klimkolom gebruik te maken.

Artikel 5

Aan de gezagvoerders van militaire luchtvaartuigen is vrijstelling verleend van het verbod om VFR te vliegen in gebieden binnen de TGB's met luchtruimclassificatie A.

Artikel 6

Deze beschikking treedt in werking met ingang van maandag 2 oktober 2023 en vervalt met ingang van zaterdag 14 oktober 2023.

Deze beschikking zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst en zal tevens bekend worden gemaakt door middel van een NOTAM.

*De Minister van Defensie,
voor deze
De Directeur Militaire Luchtvaart Autoriteit,
J.P. Apon,
Commodore*

Tegen deze beschikking kunnen belanghebbenden op grond van de Algemene wet bestuursrecht binnen 6 weken na de dag waarop deze beschikking is bekendgemaakt, een bezwaarschrift indienen. Dit bezwaarschrift kan digitaal of schriftelijk worden ingediend. Het digitale bezwaarschrift dient te worden ingediend via www.defensie.nl/bezwaarJDV. Het schriftelijke bezwaarschrift dient te worden gericht aan de Minister van Defensie, Dienstencentrum Juridische Dienstverlening, ter attentie van de Commissie advisering bezwaarschriften Defensie, MPC 55A, Postbus 90004, 3509 AA Utrecht. Het bezwaarschrift dient te zijn ondertekend en moet ten minste bevatten: de naam en het adres van de indiener; de dagtekening; een omschrijving van de beschikking waartegen het bezwaar is gericht en de gronden van het bezwaar. Indien onverwijld spoed dat vereist is, is het mogelijk een voorlopige voorziening te vragen bij de president van de rechtbank die bevoegd is. In dat geval is griffierecht verschuldigd. Voorwaarde is dat een bezwaarschrift is ingediend.

TOELICHTING

De vliegers van het Commando Luchtstrijdkrachten en bondgenootschappelijke luchtstrijdkrachten dienen te worden getraind in het vliegen in grote samenwerkingsverbanden. Daarom wordt in week 40 en 41 de oefening Frisian Flag georganiseerd om dit grootschalige optreden te trainen. De tweede week van de oefening (tussen 9 en 13 oktober) wordt gebruikt om ervaring op te doen met het flexibel gebruik van het luchtruim (FUA) zoals bedoeld met het programma Luchtruimherziening. Voor de oefening wordt een groter gebied gebruikt dan de beoogde grenzen van het nieuwe noordelijke oefengebied. Dit heeft in de periode van de oefening een significante negatieve impact op civiel verkeer in dat gebied. Het is dan ook geen blauwdruk voor de herindeling van het Nederlands luchtruim. Wel kunnen zowel civiele en militaire luchtverkeersdienstverleners en luchtruimgebruikers leren van de FUA werkwijze.

Tijdens Frisian Flag voeren grote aantallen vliegtuigen van verschillende typen complexe scenario's uit. Het is in het kader van de vliegveiligheid niet wenselijk dat een mix ontstaat van militaire vliegtuigen in een gesimuleerd gevecht en civiel luchtverkeer. Om deze reden worden delen van het vluchtinformatiegebied Amsterdam ten behoeve van de bijzondere luchtverkeersactiviteit aangewezen als tijdelijk gebied met beperkingen (TGB).

Binnen de laterale begrenzingen van de TGB's is een aantal boorplatforms gelegen. Teneinde de bevoorrading van de boorplatforms in het oefengebied te accommoderen zijn de *Helicopter Main Routes* en de *Helicopter Protected Zone* GOROMAND uitgezonderd van de beperkingen die gelden voor het overige civiel luchtverkeer.

Het is mogelijk dat gedurende de omschreven tijdvakken luchtverkeer de TGB's moet kruisen of gebruiken voor andere doeleinden. Om deze reden is bepaald dat het kan worden toegestaan om met niet-deelnemende luchtvaartuigen de TGB's te kruisen dan wel te gebruiken, na onderling overleg. Op grond van artikel 3 kunnen ook parachutespringactiviteiten op de locatie Texel, waar mogelijk en afhankelijk van weersomstandigheden en het oefenscenario, worden geaccomodeerd in een klimkolom van vijf (5) nautische mijlen en een springkolom met een straal van twee (2) nautische mijlen rondom het betrokken vliegveld met een hoogte van maximaal FL130.